

Paweł Lebiedziewicz

UNIwersytet Warszawski

 ORCID: 0000-0001-7786-6070

Wybrane aspekty działalności Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie

Szukając informacji na temat działalności, twórców oraz okoliczności powstania Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego dostrzec można pewne rozproszenie. Obecny stan badań pozwala jednak uzyskać wiele cennych informacji, na podstawie których możliwe jest dalsze zgłębianie dziejów tej instytucji. Do najcenniejszych pozycji dokumentujących jej losy należą przede wszystkim artykuły ukazujące się w serii wydawniczej *Musica Galiciana*. Wyróżnić należy tu działalność Leszka Mazepy, który zainicjował ponad 25 lat temu międzynarodowe konferencje naukowe o tym samym tytule. Prace dotyczące Towarzystwa publikowane w *Musica Galiciana* w roku 2010 pisały Iryna Antoniuk¹ oraz Marzena Lubowiecka². Niezwykle pomocne są również informacje zgromadzone przez Jolantę T. Pekacz w książce *Musica*

- 1 I. Antoniuk, *Listy muzyków lwowskich do Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie w świetle życia muzycznego miasta*, w: *Musica Galiciana*, t. 12, red. G. Oliwa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2010, s. 169–176.
- 2 M. Lubowiecka, *Działalność koncertowa Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za dyrekcji artystycznej Mieczysława Sołtysa w latach 1899–1913*, w: *Musica Galiciana*, t. 12, red. G. Oliwa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2010.

in the Culture of Polish Galicia 1772–1914 wydanej w 2002 roku³. O zagadnieniu tożsamości narodowej w procesie tworzenia Towarzystwa, historii powstania, jak i jego statutach pisała Teresa Mazepa⁴. Natomiast na temat kultury muzycznej Lwowa, zarówno we wspomnianej wcześniej serii, jak i w wydanej w 2018 roku książce pisał Michał Piekarski⁵. Na podstawie tych pozycji przypomnę opublikowane już informacje oraz postaram się przedstawić kolejne interesujące obszary, które czyniły Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne znaczącą oraz stosunkowo długo działającą instytucją.

Działalność wybitnych przedstawicieli polskiego Oświecenia zaangażowanych w rozwój polskiej nauki i kultury spowodowała, od końca XVIII wieku, powstawanie licznych towarzystw naukowych, salonów literackich, stowarzyszeń muzycznych i akademii w całym kraju. Sam Lwów był siedzibą wielu towarzystw, kół oraz związków grupujących różne profesje z przynależnymi im orkiestrami i chórami⁶. Jednym z nich, często pojawiającym się w różnych publikacjach, jest Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne, którego istotną rolę oraz zasługi (szczególnie w drugiej połowie XIX wieku) odnotowało wiele autorek i autorów. Przez okres swojej działalności pełniło ono rolę zasadniczego inspiratora oraz organizatora życia muzycznego we Lwowie, będąc jednocześnie prekursorem szkolnictwa muzycznego, ze względu na przynależną mu szkołę muzyczną przekształconą później w Konserwatorium⁷. Jak głoszą statuty Towarzystwa, za główne cele stawiało sobie ono pielęgnację oraz krzewienie muzyki w kraju poprzez kształcenie gustów muzycznych oraz umożliwienie doskonalenia umiejętności muzycznych wśród zainteresowanych⁸. W realizacji tego celu miały pomóc organizowane przez Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne publiczne koncerty, w których udział brali jego członkowie i członkinie, oraz funkcjonowanie wewnętrznej szkoły muzycz-

3 J.T. Pekacz, *Music in the Culture of Polish Galicia 1772–1914*, University of Rochester Press, Rochester 2002.

4 Informacje te zawarte są w publikacjach: T. Mazepa, *Zagadnienia tożsamości (identyfikacji) narodowej w procesie powstawania i w działalności Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego*, w: *Galicia 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań*, t. 3, red. A. Kawalec; W. Wierzbieniec, L. Zaskilniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011, s. 221–240; T. Mazepa, *Statuty jako dokumenty prawne Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie*, w: *Musica Galiciana*, t. 11, red. M. Wierzbieniec, Rzeszów 2008, s. 204–228; T. Mazepa, *Z historii powstania i ukonstytuowania się Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie*, w: *Karol Lipiński. Życie, działalność, epoka*, t. 6, red. J. Subel, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego, Wrocław 2017, s. 73–86.

5 M. Piekarski, *Muzyka we Lwowie. Od Mozarta do Majerskiego. Kompozytorzy, muzycy, instytucje*, Wydawnictwo Akademickie SEDNO, Warszawa 2018.

6 Tamże, s. 35–41.

7 T. Mazepa, *Lwowskie towarzystwa muzyczne*, w: *Musica Galiciana*, t. 9, red. L. Mazepa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2005, s. 46.

8 Tamże, *Statuty jako dokumenty prawne...*, dz. cyt., s. 204–228.

nej⁹. Sama instytucja, mieszcząca się w gmachu Teatru Skarbkowskiego, korzystająca niejednokrotnie z Sali „Sokoła” przy ul. Zimorowicza, wydaje się również ciekawa. Wskazują na to zachowane statuty, pozwalające na zapoznanie się z obszarami jej funkcjonowania. Chciałbym przyjrzeć się im, jednocześnie zadając sobie pytanie – czy to właśnie dzięki swojej strukturze oraz obecnym w statutach zasadom jego finansowania Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne (od 1919 roku pod nazwą Polskie Towarzystwo Muzyczne) mogło funkcjonować przez ponad sto lat? Aby odpowiedzieć na to pytanie należy najpierw zarysować kontekst powstania, strukturę oraz jego cele.

Droga do sukcesów Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego nie była łatwa, dlatego wszelkie zmagania z utrzymaniem się tej instytucji nie mogłyby dojść do skutku bez statutowo opisanych zasad jej funkcjonowania. Zanim doszło do powstania takiego dokumentu, pomysł na zaistnienie tego typu działalności krążył we Lwowie nawet kilkadziesiąt lat wcześniej. Teresa Mazepa w jednej ze swoich prac¹⁰ za pierwszego pomysłodawcę utworzenia Towarzystwa wskazuje Józefa Elsnera – kompozytora, pedagoga, dyrygenta – który przybył do Lwowa w 1792 roku, inicjując cztery lata później działalność Akademii Muzycznej. Była to instytucja mająca charakter stowarzyszenia filharmonicznego, które według źródeł regularnie organizowało publiczne koncerty¹¹. Elsner miał zamiar z czasem je przekształcać i udoskonalać, jednak jego wyjazd do Warszawy w 1799 roku zaprzepaścił te plany¹². Działania Elsnera w celu integracji inicjatyw muzycznych we Lwowie kontynuował również Karol Lipiński, który „[...] w okresie swej teatralnej działalności we Lwowie w latach 1809–1814 niejednokrotnie organizował koncerty symfoniczne”¹³. Ze względu na sukces tego typu wydarzeń, wraz z kapelmistrzem teatru lwowskiego Hoermannem postanowili w 1812 roku założyć komitet, którego celem byłoby utworzenie orkiestry symfonicznej oraz organizowanie stałych koncertów¹⁴. Działania Józefa Elsnera i Karola Lipińskiego świadczą zarówno o znacznym rozwoju życia muzycznego we Lwowie, jak i rosnących potrzebach oraz próbach tworzenia stowarzyszeń. Według informacji z „Gazety Lwowskiej” w 1810 roku założone zostało pewne towarzystwo muzyczne, które przyczyniło się do powstania Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego 28 lat później. Teresa Mazepa sugeruje, że już od roku 1822 we Lwowie czyniono intensywne starania o zatwierdzenie towarzystwa muzycznego i nadanie mu oficjalnego statutu.

9 *Statuta Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego*, nakładem Towarzystwa Muzycznego (z drukarni Kornela Pillera), Lwiv 1872, <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/1735/edition/1880/content> [dostęp: 29.11.2021].

10 T. Mazepa, *Z historii powstania...*, dz. cyt.

11 Tamże, s. 74.

12 Tamże, *Zagadnienia tożsamości...*, dz. cyt., s. 227.

13 Tamże, *Z historii powstania...*, dz. cyt., s. 75–77.

14 Tamże, s. 77.

Jako źródło wskazuje korespondencję między Michaeliem Salomonem a prezydentem Nadwornej Policji w Wiedniu – hrabią Sedlnitzkym. List w języku niemieckim wyrażał dążenia grupy melomanów do uznania przez kancelarię nadworną działającego we Lwowie Towarzystwa Przyjaciół Muzyki, wśród którego członków znajdowały się osoby różnych narodowości¹⁵.

Ostatecznie w styczniu 1838 roku – dzięki zezwoleniu Kancelarii Nadwornej w Wiedniu – powstało Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne. Dokument ten był niezbędny, gdyż – jak podaje w swojej pracy Jolanta Pekacz – zanim Galicja uzyskała autonomię polityczną w 1867 roku, władze austriackie nie zezwalały swoim obywatelom na oficjalne zakładanie żadnych organizacji poza charytatywnymi¹⁶. Towarzystwo miało doskonalić i kultywować sztukę muzyczną, a do jego statutowej działalności należały regularne występy raz w miesiącu oraz okazjonalne koncerty, z których dochód przeznaczony był na pokrycie wydatków lub wsparcie lokalnych działań niosących pomoc. Z założenia Towarzystwo miało zatrudnić instruktorów do nauczania gry na instrumentach, śpiewu oraz harmonii. Wówczas nie mogło ono nawiązywać kontaktów osobistych oraz epistolarnych z podobnymi towarzystwami za granicą¹⁷. Na tej nowo powstałej instytucji spoczywała więc odpowiedzialność organizacji życia muzycznego miasta, mimo wszelkich stawianych jej z początku ograniczeń. Jedną z istotnych ról w aspekcie tożsamości narodowej – na które wskazuje Teresa Mazepa – było polskojęzyczne funkcjonowanie Towarzystwa. Dzięki zezwoleniu na funkcjonowanie i zrzeszanie osób porozumiewających się po polsku, miało one szanse wśród osób utożsamiających się z tym językiem. Ciekawym przykładem potwierdzającym znaczenie wielonarodowościowego charakteru omawianej instytucji jest krótkotrwała działalność innego lwowskiego Towarzystwa – Towarzystwa św. Cecylii – które powstało z inicjatywy Franciszka Ksawerego Mozarta. Działo ono bowiem jedynie przez trzy lata (w latach 1826–1829)¹⁸, gdyż jako niemieckojęzyczne stowarzyszenie, zamknięte na inne nacje, nie było w stanie pozostać we Lwowie na długo¹⁹. Nie była to oczywiście jedyna istotna kwestia pozwalająca przetrwać Galicyjskiemu Towarzystwu Muzycznemu. Wspomniane już zachowane do dziś statuty Towarzystwa w klarowny sposób wskazują na cele, jakie sobie ono stawiało oraz sposoby ich realizacji.

W 1851 roku Towarzystwo zostało przemianowane na „Towarzystwo ku Wykształceniu Muzyki w Galicji”. Jego nowe cele sformułowano w opublikowanych następnego roku statucach. Przede wszystkim pojawia się tam wzmianka o zamiarach stworzenia konserwatorium muzycznego, w którym

15 Tamże, s. 229.

16 J.T. Pekacz, dz. cyt., s. 127.

17 Tamże, s. 127.

18 M. Piekarski, dz. cyt., s. 131–133.

19 T. Mazepa, *Zagadnienia tożsamości...*, s. 225.

kształciliby się organiści, śpiewacy i muzycy orkiestrowi, a także soliści. Kwestia regularnych występów muzycznych również została wyraźnie zaznaczona²⁰. W kolejnym zachowanym statucie wydanym w roku 1857 widnieje informacja (już więcej niż sama wzmianka), iż „Towarzystwo będzie utrzymywać szkołę muzyczną, a z czasem zorganizuje z niej kompletne konserwatorium”. Ponadto nowym ważnym celem stało się wspieranie muzyki religijnej poprzez oprawę muzyczną nabożeństw obrządku łacińskiego oraz wprowadzenie śpiewu chóralnego w kościołach²¹. Poza tym ambitnym celem ustanowione zostały wydziały śpiewu męskiego, szkoły śpiewu dla chłopców i dziewcząt oraz kursy z historii muzyki i ćwiczeń recytatorskich. Utrzymano postanowienie dotyczące inspirowania, popularyzacji oraz pielęgnowania zamiłowania do sztuki muzycznej, również przez organizowanie koncertów oraz kształcenie talentów. Aby zostać aktywnym członkiem nie wystarczyło być jedynie melomanem. Należało mieć bowiem „dokładne wykształcenie muzyczne i przynajmniej przez trzy lata regularnie i punktualnie uczęszczać na wszystkie, organizowane przez Towarzystwo, próby i przedstawienia”²². Dzięki takiemu postanowieniu, zaznaczonemu w statucie, Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne mogło zapewnić sobie stałych członków, którzy, zdeterminowani tą regułą, musieli aktywnie uczestniczyć w jego działalności, jednocześnie przyczyniając się do jego utrzymania się finansowo. W tym aspekcie znaczącą rolę musiały mieć również obecne w każdym statucie regularne koncerty, gdyż mogły zapewniać one stały dochód. Nie były to jednak jedyne wynikające z założeń statutowych plany pozwalające utrzymać się Galicyjskiemu Towarzystwu Muzycznemu.

Zanim towarzystwa muzyczne mogły zacząć gromadzić dochody z organizowanych przez nie wydarzeń, musiało dojść do pierwszych w Polsce koncertów odbywających się poza dworami i dostępnych dla szerszej rzeszy słuchaczy. Jak pisała Alina Żórawska-Witkowska w książce *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta* „Pierwszy włoski zespół operowy [...] przybył do Warszawy dopiero na początku lipca 1765 roku, a publiczne występy w teatrze królewskim rozpoczął w miesiąc później”²³. Ponadto w aneksie tej publikacji zawarte jest kalendarium koncertów, według którego pierwszy „koncert publiczny” datowany jest na 17 marca 1765 roku. W Kamienicy Królika wystąpiła wówczas Maria Camati, zwana La Farinella²⁴. Pierwsze koncerty publiczne w Polsce można więc datować na drugą połowę XVIII wieku. Rozkwit

20 J.T. Pekacz powołuje się tutaj na „Ustawy Towarzystwa Wykształcenia Muzyki w Galicji, które przez Jego ces. Król. apostoł. Mość najwyższym postanowieniem z 14 sierpnia 1838 zezwolone i wskutek dekretu wysokiego ministerstwa nauk z dnia 6 listopada 1851 r. zreorganizowane zostało” – wydruk Lwowski z drukarni Piotra Pillera i Syna z 1852 roku.

21 J.T. Pekacz, dz. cyt., s. 130.

22 Tamże.

23 A. Żórawska-Witkowska, *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*, Arx Regia, Warszawa 1995, s. 120.

24 Tamże, s. 313.

tego zjawiska miał miejsce w kolejnym stuleciu, o czym świadczą m.in. wyróżnione przez Małgorzatę Woźną-Stankiewicz w pracy *Muzyczna codzienność w plenerach galicyjskiego Krakowa* różnego rodzaju plenery – zielony, biały i brukowany – w jakich przebiegały praktyki kulturowe z udziałem muzyki²⁵. W kontekście rozkwitu kultury muzycznej funkcjonowało również Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne. Jak więc został wykorzystany ten potencjał?

Jednym z najbardziej interesujących aspektów funkcjonowania Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego jest finansowanie jego działalności. Kwestia ta zostaje poruszona już w pierwszej części statutu, zatytułowanej „Postanowienia ogólne”. Wedle zawartych tam informacji Towarzystwo składa się z „członków wspierających i wykonywających, tudzież z członków honorowych”²⁶. Jednak nie tylko osoby przekazujące dotacje na rzecz jego działalności przyczyniały się do utrzymania tej instytucji. W ósmym paragrafie dokumentu określono wysokość rocznej wkładki zarówno dla członków wspierających, jak i czynnych:

Wkładka roczna członków ustanawia się w kwocie 4 zł. dla członków wspierających, a 2 zł. dla członków wykonywających. Walnemu Zgromadzeniu przysługuje prawo podwyższenia lub obniżenia tej kwoty. Wkładka członków przystępujących w ciągu roku kiedykolwiek do Towarzystwa, liczy się na tenże bieżący rok administracyjny²⁷.

Walne Zgromadzenie było jednym z ciał statusowych Towarzystwa, które składało się z ogółu czynnych i wspierających członków. To właśnie ono rozpatrywało oraz zatwierdzało roczny budżet i ustalało kwotę rocznych wkładek. Zgromadzenie mianowało członków honorowych, wybierało również prezesa, jego zastępcę oraz ustanawiało dwunastu członków Wydziału – organu kierującego tą instytucją. To właśnie ta jednostka zarządzała majątkiem oraz przygotowywała zestawienie budżetu i rachunków rocznych. Wydział podejmował się wszelkich spraw organizacyjnych, które nie były zastrzeżone przez Zgromadzenie, m.in. ustalanie cen wstępu na wszelkie produkcje i koncerty. Towarzystwo funkcjonowało więc w oparciu o współdziałające ze sobą człony, co z pewnością wpływało pozytywnie na przepływ, a także rozporządzanie pieniędzmi, płynących zarówno z majątku zakładowego jak i obrotowego.

Warto wspomnieć, iż porównując statuty²⁸ Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego z Krakowskim oraz Warszawskim, z łatwością da się dostrzec

25 M. Woźna-Stankiewicz, *Muzyczna codzienność w plenerach galicyjskiego Krakowa*, w: „Polski Rocznik Muzykologiczny” 2016, t. XIV, s. 156–157.

26 *Statuta Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego*, dz. cyt., s. 1.

27 Tamże, s. 5.

28 O statutach Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego pisała również M. Lubowiecka: *Statuty Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie w dobie autonomii. Struktura prawna i organizacyjna*, w: *Musica Galiciana*, t. 10, red. M. Wierzbieniec, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2007, s. 14–28.

podobieństwa w stawianych przez nie celach i strukturze. Powołując się na dostępne w sieci dokumenty – statut Krakowskiego Towarzystwa Muzycznego „Muza” z 1868 roku²⁹ oraz Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego z roku 1939³⁰ – można zastanowić się czy to właśnie nie lwowska instytucja była prekursorem owych postanowień lub przynajmniej czy nie wyznaczyła pewnego strukturalnego standardu dla innych muzycznych towarzystw. Weryfikacja tej hipotezy wyłącznie na podstawie analizy porównawczej statutów nie jest wystarczającym dowodem i potwierdzenie jej wymagałoby dalszych badań. Zwróciłbym jednak uwagę na czas, w którym Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne działało i było w stanie się utrzymać.

Czy istnieją dowody wskazujące na skuteczną „obrotność” Towarzystwa? W obszernej pracy Marzena Lubowiecka dokładnie analizuje rolę mecenatu obywatelskiego: „Obywatele-mecenasicy stworzyli intelektualne, prawne, organizacyjne i finansowe podwaliny działalności oraz rozwoju naukowo-dydaktycznego i artystycznego tej instytucji muzycznej”³¹. Tekst ten z pewnością dowodzi, iż wszystkie wydziały Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego, realizując cele zawarte w statucie, wkładały wiele wysiłku w obmyślenie skutecznego sposobu zdobywania funduszy³². Moim zdaniem kolejną metodę podjętą przez Towarzystwo, umożliwiającą jego stałe finansowanie, można dostrzec w systemie abonamentowym. Informacja o opłacie za serię koncertów w formie abonamentu figuruje na zachowanych afiszach muzycznych. Zaproszenie na muzyczne wieczory Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego sugeruje aż osiem wieczorów muzycznych: „dwa w adwencie, dwa w zapusty i cztery w czasie wielkiego postu”³³. Z wydruku odczytać można nie tylko ambitne założenie ciągu muzycznych wydarzeń, lecz niezwykle interesujące oraz wyjątkowo dokładnie przedstawione warunki abonamentu na owe wydarzenie. Zajmujące znaczą część plakatu „Warunki abonamentu na ośm wieczorów...” niemalże przytłaczają swoją objętością:

29 *Statut Towarzystwa Muzycznego Krakowskiego „Muza”*, Stowarzyszenie „Muza”, Kraków 1868, <https://polona.pl/item/statut-towarzystwa-muzycznego-krakowskiego-muza,NTYzODMwNDk/4/#info:metadata> [dostęp: 4.06.2022].

30 *Statut Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego*, [b.w.], Warszawa 1939, <https://polona.pl/item/statut-warszawskiego-towarzystwa-muzycznego,NTcyNjMwNDg/0/#info:metadata> [dostęp: 4.06.2022].

31 M. Lubowiecka, *Rola mecenatu instytucjonalnego i obywatelskiego w Galicyjskim Towarzystwie Muzycznym we Lwowie w latach 1857–1913. Problematyka i postulaty badawcze*, w: *Galicja 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań*, t. 3, red. A. Kawalec, W. Wierzbieniec, L. Zaskilniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011, s. 201.

32 Tamże, s. 189.

33 Afisz muzyczny, *Zaproszenie na muzyczne wieczory Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego...*, Drukarnia E. Winiarza, [Lwiv 1860], <https://polona.pl/item/zaproszenie-na-muzyczne-wieczory-galicyjskiego-towarzystwa-muzycznego-dyrekcya,MTAxMzI3Mjg/0/#info:metadata> [dostęp: 14.04.2022].

Warunki abonamentu na ósm wieczorów są następujące: | Za miejsca numerowane: od członków Towarzystwa 6 złr. 50 kr., – od osób nienależących | do Towarzystwa 8 złr. w. a. | Za miejsce nienumerowane: od członków Towarzystwa 3 złr. 50 kr. – od osób | nienależących do Towarzystwa 5 złr. w. a. | Wstęp bez abonamentu na jeden wieczór dla członków Towarzystwa 1 złr., od osób nie- | należących do Towarzystwa 1 złr. 50 kr. w. a. | Dnie, kiedy odbywać się mają wieczory, podane będą poprzednio do powszechnej wiadomości; | oprócz tego każdy wieczór z osobna ogłoszony będzie plakatami. | Karty abonamentowe wydaje kancelarya Towarzystwa, w pałacu Uleńskich (niegdyś hr. Potockich) | Nro. 729¼ codziennie między dwunastą a pierwszą godziną w południe. | Subskrypcja na te wieczory zamyka się z dniem 23go Listopada r. b. | Lwów dnia 15go Listopada 1860 | Dyrekcyja | galic. Towarzystwa muzycznego³⁴.

Bogaty w treść spis warunków stanowi istotne źródło wskazujące na stosowane przez Towarzystwo metody pobierania płatności za koncerty, jak i wynikające z tego faktu czynniki pozytywnie wpływające na rzecz utrzymania się instytucji. Z informacji widocznej na afiszu wynika bowiem, że cena od osób należących do Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego, zarówno za miejsca numerowane oraz nienumerowane, jest niższa. Ponadto wykupienie abonamentu na wszystkie wieczory gwarantuje niższą cenę w stosunku do ceny biletów za każdy pojedynczy koncert. Do skorzystania z tej oferty zachęca również informacja o miejscu wydawania kart abonamentowych, jak i data zamknięcia możliwości wykupienia subskrypcji – zaledwie tydzień od pojawiania się afiszu. System subskrypcji znany był już w XVII i XVIII wieku. Dotyczył on jednak wydań książkowych – to właśnie wtedy zaczęto umieszczać w nich podziękowania dla osób sponsorujących publikacje³⁵. System ten dotyczył również wydań związanych z muzyką. W celu pozyskania zarówno podstawy finansowej jak i odbiorców w Polsce, w lutym 1803 roku w Warszawie Józef Elsner zaanonsował nowe wydawnictwo, zachęcając do jego prenumeraty³⁶. Mowa tu o periodyku zatytułowanym *Wybór pięknych dzieł muzycznych i pieśni polskich*³⁷, którego wydania opłacane były przez miejscowych abonentów, a jego pierwsze wydanie powiodło się ze względu na ich znaczącą liczbę³⁸. Natomiast przed Elsnerem, w roku 1799, w pismach warszawskich ukazywały się ogłoszenia Józefa Jawurka (znanego też jako

34 Tamże.

35 S.L.C. Clapp, *The Beginnings of Subscription Publication in the Seventeenth Century*, „Modern Philology” Vol. 29, No. 2, The University of Chicago Press, Chicago 1931, <https://www.jstor.org/stable/433632> [dostęp: 05.06.2022], s. 190.

36 A. Nowak-Romanowicz, *Józef Elsner. Monografia*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1957, s. 77.

37 J. Elsner, *Pieśni*, red. M. Sieradz, T. Chachulski, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2018, s. 35.

38 J. Elsner, *Sumariusz moich utworów muzycznych*, oprac. A. Nowak-Romanowicz, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1957, s. 110.

Joseph Javurek) na prenumeratę *Dziennika Fortepianowego*³⁹. Powołując się na dostępne mi treści⁴⁰ trudno jest stwierdzić, czy Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne było jednym z pierwszych, które zastosowało system abonamentowy przy biletowaniu publicznych koncertów. Zwracając uwagę na wymienione przez Małgorzatę Woźną-Stankiewicz liczne przykłady plenerowych koncertów w autonomicznym Krakowie dostrzegłem brak wzmianek o formie abonamentu w systemie ich biletowania. W monografii Józefa Elsnera autorstwa Aliny Nowak-Romanowicz widnieje informacja, według której funkcjonujące w Warszawie nowo nazwane Towarzystwo Amatorskie Muzyczne dało 28 koncertów wieczorowych w sezonie 1819–1820⁴¹. Brak jednak wzmianki na temat zastosowania w tej serii wydarzeń systemu abonamentowego. Warto jednak wspomnieć, że serię abonamentowych koncertów we Lwowie – jak podaje Teresa Mazepa – organizował w 1824 roku Karol Lipiński. Była to seria wieczorów muzyki kwartetowej⁴². Trudno więc uznać owe informacje za podstawę sformułowania jakiegokolwiek tezy, więc kwestia ta wymaga dalszych badań. Jednak można założyć, że dzięki takim strategiom marketingowym, które również świadczą o zmianie organizacji życia muzycznego, Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne zapewniało sobie szersze grono odbiorców oraz potencjalnych stałych słuchaczy, jak i samych jego członków.

Inną interesującą kwestią dotyczącą Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego jest wspomniana przez Michała Piekarskiego działalność wydawnicza. Autor wymienia ją jako jedną z form aktywności muzycznych, którą zajmowało Towarzystwo⁴³. Poszukując dowodów na prawdziwość tego stwierdzenia trudno jest ustalić skalę takiej działalności. Wśród zachowanych egzemplarzy druków muzycznych opatrzonych nazwą Towarzystwa można mówić co najwyżej o „wydaniu na korzyść Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie”, jak to ma miejsce w wydaniu *Nowych tańców na fortepian* Wincentego Danki⁴⁴. Inna informacja widnieje na stronie tytułowej *Mazurów, dzieła 82* Fabiana Tymolskiego. Głosi ona o „poświęceniu utworu Galicyjskiemu Towarzystwu Muzycznemu”⁴⁵. Obie edycje pochodzą od różnych wydawców, jednak zostały wydrukowane na rzecz działalności

39 A. Nowak-Romanowicz, dz. cyt., s. 78.

40 W pracy badawczej autor korzystał ze źródeł udostępnionych online. Podkreśla on również, że nie istnieją prace poświęcone subskrybowaniu koncertów w połowie XIX na ziemiach polskich, trudno jest więc o szersze wnioski. Kwestia ta wymaga zbadania.

41 A. Nowak-Romanowicz, dz. cyt., s. 138.

42 T. Mazepa, *Zagadnienia tożsamości...*, dz. cyt., s. 230.

43 M. Piekarski, dz. cyt., s. 35–41.

44 W. Danek, *Nowe tańce na fortepian. No.1, Mazur*, Księgarnia Seyfarth i Czajkowski, Lwiv [ok. 1875], <https://polona.pl/item/nowe-tance-na-fortepian-no-1-mazur,OTA2MDUoNDI/o/#info:metadata> [dostęp: 14.04.2022].

45 F. Tymolski, *Mazury. Dzieło 82*, Lwiv [ok. 1863], <https://polona.pl/item/mazury-dzielo-82,NjkzNDUzMTk/o/#info:metadata> [dostęp: 18.03.2022].

Towarzystwa. Inne znalezione przeze mnie wydania posiadały znak – pieczętkę wskazującą na przynależność danych egzemplarzy druków muzycznych do kolekcji Towarzystwa. Pieczętka widnieje chociażby na partyturze kantaty *Für die Freymauerlogen* Wolfganga Amadeusza Mozarta, znajdującej się obecnie w Bibliotece Narodowej (Mus.6490)⁴⁶. Kwestia działalności wydawniczej Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego wymagałaby dalszych badań. Sam fakt obecności muzykaliów powstających na rzecz tej instytucji jest jednym z dowodów na jej znaczącą sprawczość w krzewieniu życia muzycznego.

Podsumowanie

Zmiana organizacji życia muzycznego na przełomie XVIII i XIX wieku stworzyła przestrzeń dla nowego typu instytucji, którymi były rozliczne – w tym muzyczne – towarzystwa. Była to nowa formacja, której działalność zastąpiła w pewnym stopniu patronat rozciągany nad muzyką przez możnowładców w wiekach poprzednich. Funkcjonowanie towarzystw miało wpływ na kształtowanie życia muzycznego, tworząc fundament m.in. pod działalność filharmoniczną. Aktywność Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego przyczyniła się do demokratyzacji życia muzycznego Lwowa. Instytucja dzięki swojej obrotowości wyznaczyła trendy w sposobie utrzymania się podobnych organizacji (czego przykładem jest wprowadzony przez nią system koncertów abonamentowych). Towarzystwo pełniło również istotną rolę w budowaniu tożsamości narodowej – jak zaznaczała Teresa Mazepa – w wielokulturowym środowisku lwowskim⁴⁷.

46 W.A. Mozart, *Cantate für die Freymauerlogen*, Wiedeń 1831, <https://polona.pl/item/cantate-fur-die-freymauerlogen,NTc5MjE1ODM/4/#info:metadata> [dostęp: 18.03.2022].

47 T. Mazepa, *Zagadnienia tożsamości...*, dz. cyt., s. 223.

Bibliografia

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

- Afisz muzyczny, *Zaproszenie na muzykalne wieczory Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego...*, Drukarnia E. Winiarza [Lwiv ok. 1860], <https://polona.pl/item/zaproszenie-na-muzykalne-wieczory-galicyjskego-towarzystwa-muzycznego-dyrekcya,MTAxMzI3Mjg2/o/#info:metadadata> [dostęp: 14.04.2022].
- Danek W., *Nowe tańce na fortepian. No.1, Mazur*, Księgarnia Seyfarth i Czajkowski, Lwiv [ok. 1875], <https://polona.pl/item/nowe-tance-na-forte-pian-no-1-mazur,OTA2MDUoNDI/o/#info:metadata> [dostęp: 14.04.2022].
- Mozart W.A., *Cantate für die Freymauerlogen*, [b.w.], Wiedeń 1831, <https://polona.pl/item/cantate-fur-die-freymauerlogen,NTc5MjE1ODM/4/#info:metadata> [dostęp: 18.03.2022].
- [*Sprawozdanie Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1891/1892*], [b.w.], [Lwiv 1892], <https://polona.pl/item/sprawozdanie-galicyjskiego-towarzystwa-muzycznego-za-rok-1891-1892,NjYxNDAzMDc/4/#info:metadadata> [dostęp: 29.11.2021].
- Statut Towarzystwa Muzycznego Krakowskiego „Muza”*, Stowarzyszenie „Muza”, Kraków 1868, <https://polona.pl/item/statut-towarzystwa-muzycznego-krakowskiego-muza,NTYzODMwNDk/4/#info:metadata> [dostęp: 4.06.2022].
- Statut Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego*, [b.w.], Warszawa 1939, <https://polona.pl/item/statut-warszawskiego-towarzystwa-muzycznego,NTcyNjMwNDg/o/#info:metadata> [dostęp: 4.06.2022].
- Statuta Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego*, nakładem Towarzystwa Muzycznego (z drukarni Kornela Pillera), Lwiv 1872, <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/1735/edition/1880/content> [dostęp: 29.11.2021].
- Tymolski F., *Mazury. Dzieło 82*, [b.w.], Lwiv [ok. 1863], <https://polona.pl/item/mazury-dzieło-82,NjkzNDUzMTk/o/#info:metadata> [dostęp: 18.03.2022].

OPRACOWANIA

- Antoniuk I., *Listy muzyków lwowskich do Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie w świetle życia muzycznego miasta*, w: *Musica Galiciana*, t. 12, red. G. Oliwa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2010.

- Clapp S.L.C., *The Beginnings of Subscription Publication in the Seventeenth Century*, „Modern Philology” Vol. 29, No. 2, The University of Chicago Press, Chicago 1931, <https://www.jstor.org/stable/433632> [dostęp: 05.06.2022].
- Elsner J., *Pieśni*, red. M. Sieradz, T. Chachulski, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2018.
- Elsner J., *Sumariusz moich utworów muzycznych*, oprac. A. Nowak-Romanowicz, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1957.
- Lubowiecka M. *Statuty Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie w dobie autonomii. Struktura prawna i organizacyjna*, w: *Musica Galiciana*, t. 10, red. M. Wierzbieniec, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2007.
- Lubowiecka M., *Działalność koncertowa Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za dyrekcji artystycznej Mieczysława Sołtysa w latach 1899–1913*, w: *Musica Galiciana*, t. 12, red. G. Oliwa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2010.
- Lubowiecka M., *Rola mecenatu instytucjonalnego i obywatelskiego w Galicyjskim Towarzystwie Muzycznym we Lwowie w latach 1857–1913. Problematyka i postulaty badawcze*, w: *Galicja 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań*, t. 3, red. A. Kawalec, W. Wierzbieniec, L. Zaskilniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011.
- Mazepa L., Mazepa T., *Šláh do Muzičnoi Akademii u L'vovi. U dvoch tomah*, t. 1: *Vid dobi mis'kih muzikantiv do Konservatorii (poč. XV st. – do 1939 r.)*, Spolom, Lviv 2003.
- Mazepa T., *Lwowskie towarzystwa muzyczne*, w: *Musica Galiciana*, t. 9, red. L. Mazepa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2005.
- Mazepa T., *Statuty jako dokumenty prawne Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie*, w: *Musica Galiciana*, t. 11, red. M. Wierzbieniec, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 2008.
- Mazepa T., *Z historii powstania i ukonstytuowania się Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie*, w: *Karol Lipiński. Życie, działalność, epoka*, t. 6, red. J. Subel, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego, Wrocław 2017.
- Mazepa T., *Zagadnienia tożsamości (identyfikacji) narodowej w procesie powstawania i w działalności Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego*, w: *Galicja 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań*, t. 3, red. A. Kawalec, W. Wierzbieniec, L. Zaskilniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011.
- Nowak-Romanowicz A., *Józef Elsner. Monografia*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1957.
- Pekacz J.T., *Music in the Culture of Polish Galicia 1772–1914*, University of Rochester Press, Rochester 2002.

- Piekarski M., *Muzyka we Lwowie. Od Mozarta do Majerskiego. Kompozytorzy, muzycy, instytucje*, Wydawnictwo Akademickie SEDNO, Warszawa 2018.
- Piekarski M., *Środowisko muzyczne Lwowa w latach 1772-1914*, <https://kurier-galicyjski.com/rodowisko-muzyczne-lwowa-w-latach-17721914/> [dostęp: 24.11.2022].
- Woźna-Stankiewicz M., *Muzyczna codzienność w plenerach galicyjskiego Krakowa*, „Polski Rocznik Muzykologiczny” 2016, t. XIV.
- Żórawska-Witkowska A., *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*, Arx Regia, Warszawa 1995.

Abstract

Selected Aspects of the Activity of the Galician Music Society in Lviv

The aim of this article is to present the scattered information on the significant undertakings of the Galician Music Society. The scope of the paper covers the period from the founding of this institution in the context of life and musical activity in Lviv at the time, reaching also to the period before its establishment. The author draws attention to the role of the rules and regulations present in the statutes of this institution, which concern the Society's ways of financing its activity.

Keywords

Galician Music Society, Music Societies in Lviv, musical activity, musical institutions